YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)
28 päivänä tammikuuta 1999 *

Asiassa C-181/96,

jonka Bundesverwaltungsgericht (Saksa) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Georg Wilkens

vastaan

Landwirtschaftskammer Hannover,

Oberbundesanwalt beim Bundesverwaltungsgerichtin osallistuessa asian käsittelyyn,

ennakkoratkaisun asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 (EYVL L 90, s. 13), sellaisena se kuin on muutettuna 13.6.1991 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1639/91 (EYVL L 150, s. 35), 3 a artiklan 1 kohdan toisen alakohdan tulkinnasta ja pätevyydestä,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja G. Hirsch (esittelevä tuomari) sekä tuomarit G. F. Mancini ja R. Schintgen,

julkisasiamies: P. Léger,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Wilkens, edustajanaan asianajaja Frank Schulze, Münster,

— Euroopan unionin neuvosto, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies Jan-Peter Hix,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies Klaus-Dieter Borchardt,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Wilkensin, edustajanaan asianajaja Mechtild Düsing, Münster, neuvoston, asiamiehenään Jan-Peter Hix, ja komission, asiamiehenään Klaus-Dieter Borchardt, 18.6.1998 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 24.9.1998 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Bundesverwaltungsgericht on esittänyt 21.3.1996 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 29.5.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84 (EYVL L 90, s. 13), sellaisena kuin se on muutettuna 13.6.1991 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1639/91 (EYVL L 150, s. 35; jäljempänä asetus N:o 857/84), 3 a artiklan 1 kohdan toisen alakohdan tulkinnasta ja pätevyydestä.

2 Nämä kysymykset on esitetty oikeudenkäynnissä, jossa vastakkain ovat maidontuottaja Wilkens ja Landwirtschaftskammer Hannover (jäljempänä Hannoverin maanviljelijäammattikuntalaitos) ja jossa kyse on erityisen viitemäärän tilapäistä myöntämistä koskevan päätöksen taannehtivasta kumoamisesta sen johdosta, että pääasian valittajalle maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumista ja lypsykarjan tuotannon muuttamista koskevasta palkkiojärjestelmästä 17 päivänä toukokuuta 1977 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1078/77 (EYVL L 131, s. 1) mukaisesti myönnetty tuotannon muuttamisesta maksettava palkkio oli peruutettu.

3 Koska maito- ja maitotuotealalla, jota säädellään maito- ja maitotuotealan yhteisestä markkinajärjestelystä 27 päivänä kesäkuuta 1968 annetussa neuvoston asetuksessa (ETY) N:o 804/68 (EYVL L 148, s. 13), oli ylituotantoa, neuvosto antoi 17.5.1977 asetuksen N:o 1078/77 kannustaakseen maanviljelijöitä lakkauttamaan maidontuotannon.

4 Tämän asetuksen mukaan kaikki maanviljelijät, jotka sitoutuivat luopumaan maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä viiden vuoden ajaksi tai jotka sitoutuivat muuttamaan nautakarjansa maitoa tuottavasta lihaa tuottavaksi neljän vuoden ajaksi, voivat saada maidon kaupan pitämisestä luopumisesta maksettavan palkkion tai tuotannon muuttamisesta maksettavan palkkion. Tuottajan kirjalliseen sitoumukseen sisältyi velvollisuus olla pitämättä kaupan maitoa ja maitotuotteita sekä kaupan pitämisestä luopumista koskevasta järjestelmästä johtuvia muita lisävelvoitteita.

5 Komissio antoi tämän järjestelmän mahdollisimman yhdenmukaisen soveltamisen varmistamiseksi maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumista ja lypsykarjan tuotannon muuttamista koskevaa palkkiojärjestelmää koskevista yksityiskohtaisista säännöistä 15 päivänä kesäkuuta 1977 asetuksen (ETY) N:o 1307/77 (EYVL L 150, s. 24).

6 Koska tarjonnan ja kysynnän välinen epätasapaino maitoalalla jatkui, neuvosto sääti vuonna 1984 lisämaksujärjestelmän käyttöön ottamisesta muuttamalla 31.3.1984 annetulla asetuksella N:o 856/84 (EYVL L 90, s. 10) asetusta N:o 804/68 ja asetuksella N:o 857/84. Asetuksen N:o 804/68 5 c artiklan mukaan lisämaksu peritään viitemäärän ylittävän maidon osalta ja viitemäärä määritellään joko tuottajan viitevuoden aikana toimittaman maidon määrän tai maitoa vastaavien tuotteiden määrän mukaan taikka ostajan ostaman vastaavalla tavalla lasketun määrän mukaan. Saksassa tuottajan on maksettava tämä maksu.

7 Tuottajat, jotka olivat tehneet asetuksen N:o 1078/77 perusteella viitevuoden kattavan sitoumuksen maidon kaupan pitämisestä luopumisesta tai tuotannon muut-

tamisesta, eivät voineet saada viitemäärää alkuperäisen lisämaksujärjestelmän mukaisesti sen vuoksi, että he eivät olleet tuottaneet maitoa kyseisen viitevuoden aikana.

8 Asiassa 120/86, Mulder (Kok. 1988, s. 2321) ja asiassa 170/86, Von Deetzen (Kok. 1988, s. 2355) 28.4.1988 annettujen tuomioiden jälkeen asetusta N:o 857/84 muuttavalla 20.3.1989 annetulla neuvoston asetuksella N:o 764/89 (EYVL L 84, s. 2) asetukseen N:o 857/84 lisättiin uusi 3 a artikla, jossa säädetään erityisen viitemäärän myöntämisestä tälle tuottajien ryhmälle tietyin edellytyksin.

9 Asiassa C-189/89, Spagl (Kok. 1990, s. I-4539) ja asiassa C-217/89, Pastätter (Kok. 1990, s. I-4585) 11.12.1990 annettujen tuomioiden johdosta asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 2 kohtaa muutettiin asetuksella N:o 1639/91. Asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa * säädetään siis seuraavaa:

"Tuottaja

— jonka osalta kaupan pitämisestä luopumisesta tai tuotannon muuttamisesta asetuksen N:o 1078/77 perusteella annetun sitoumuksen mukainen ajanjakso on päättynyt vuonna 1983 — —

— —

saa tilapäisesti erityisen viitemäärän a, b ja d alakohdassa vahvistettujen edellytysten mukaisesti, jos hän tekee tätä koskevan hakemuksen kolmen kuukauden kuluessa 1.7.1991 lukien."

* Suomennettu yhteisöjen tuomioistuimessa, koska EYVL:ssä ei ole julkaistu suomenkielistä tekstiä.

10 Hannoverin maanviljelijäammattikuntalaitos myönsi 30.6.1981 tekemällään päätöksellä pääasian valittajalle palkkion nautakarjan muuttamisesta maitoa tuottavasta lihaa tuottavaksi.

11 Bezirksregierung Hannover (Hannoverin aluehallitus) kumosi vuonna 1983 päätöksen, jolla Wilkensille oli myönnetty tuotannon muuttamisesta maksettava palkkio, sen jälkeen kun se oli tehnyt tarkastuksia ja todennut lypsykarjan teurastuksessa rikkeitä, ja vaati samalla palkkion ensimmäisen osan maksamista takaisin korkoineen.

12 Verwaltungsgericht Hannover hylkäsi 11.9.1985 antamallaan tuomiolla pääasian valittajan tästä päätöksestä tekemän valituksen, ja Oberverwaltungsgericht Lüneburg hylkäsi 26.4.1990 antamallaan tuomiolla Verwaltungsgerichtin tuomiosta tehdyn valituksen. Nämä molemmat tuomiot ovat nyt lainvoimaiset.

13 Pääasian valittaja pyysi kesäkuussa 1989 tilapäistä erityistä viitemäärää voidakseen aloittaa maidontuotannon uudelleen. Hannoverin maanviljelijäammattikuntalaitos antoi todistuksen, että tällaisen tilapäisen erityisen viitemäärän myöntämisen lainmukaiset edellytykset täyttyivät, mutta se varasi itselleen oikeuden peruuttaa todistuksensa, jos tällöin Oberverwaltungsgericht Lüneburgissa vireillä ollut oikeudenkäynti johtaisi palkkion tai palkkion määrää laskettaessa käytetyn maitomäärän alentamiseen.

14 Oberverwaltungsgericht Lüneburgin pysytettyä 26.4.1990 antamallaan tuomiolla tuotannon muuttamisesta maksettavan palkkion peruuttamisesta tehdyn päätöksen Hannoverin maanviljelijäammattikuntalaitos peruutti 13.7.1992 tekemällään päätöksellä antamansa todistuksen. Wilkensille ei siten voitu myöntää lainkaan erityistä viitemäärää.

15 Verwaltungsgericht Hannover hylkäsi Wilkensin peruuttamispäätöksestä tekemän valituksen, ja Oberverwaltungsgericht Lüneburg hylkäsi sille tehdyn valituksen.

16 Tämän jälkeen pääasian valittaja haki tähän tuomioon muutosta valituksella (Revision) Bundesverwaltungsgerichtissa.

17 Koska Bundesverwaltungsgericht oli epävarma asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toisen alakohdan tulkinnasta erityisesti ilmauksen "asetuksen (ETY) N:o 1078/77 perusteella annetun sitoumuksen mukainen" osalta sekä tämän säännöksen pätevyydestä sen vuoksi, että palkkion peruuttaminen ja erityisen viitemäärän epääminen saattoivat merkitä kaksinkertaista sanktiota, Bundesverwaltungsgericht lykkäsi asian käsittelyä ja esitti yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat kaksi ennakkoratkaisukysymystä:

"1) Estetäänkö asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toisella alakohdalla, sellaisena kuin se on muutettuna asetuksella N:o 1639/91, tilapäisen erityisen viitemäärän myöntäminen sellaisille tuottajille, joita on vaadittu maksamaan takaisin kaupan pitämisestä luopumisesta tai lypsykarjan tuotannon muuttamisesta maksettu palkkio sitoumuksen rikkomisen takia?

2) Jos asia on näin, onko tämä säännös yhteensoveltuva yhteisön oikeuteen sisältyvien luottamuksensuojan periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen kanssa?"

18 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee näillä kahdella kysymyksellään, joita on syytä tarkastella yhdessä, onko asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toista alakohtaa tulkittava siten, että sellainen maidontuottaja, jolle asetuksen N:o 1078/77 perus-

teella myönnetty oikeus saada maidon kaupan pitämisestä luopumisesta maksettava palkkio tai tuotannon muuttamisesta maksettava palkkio on peruutettu sen vuoksi, että hänen katsotaan rikkoneen sitoumustaan olla pitämättä kaupan maitoa ja maitotuotteita viiden vuoden ajan, voi saada erityisen viitemäärän, ja jos vastaus tähän on kieltävä, onko erityisen viitemäärän epääminen yhteensoveltuvaa luottamuksensuojan periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen kanssa.

19 Aluksi on syytä viitata yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, jonka mukaan johdettua yhteisön oikeutta on tulkittava niin pitkälti kuin mahdollista siten, että sen sisältö on sopusoinnussa perustamissopimuksen määräysten ja yhteisön oikeuden yleisten oikeusperiaatteiden kanssa, ja asetuksen N:o 857/84 3 a artiklaa erityisesti siten, että se on sopusoinnussa luottamuksensuojan periaatteen kanssa (asia C-98/91, Herbrink, tuomio 27.1.1994, Kok. 1994, s. I-223, 9 kohta).

20 Asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toisen alakohdan osalta on todettava, ettei tämän säännöksen sanamuodon perusteella ole mahdollista päästä selkeään ja yksiselitteiseen tulkintaan. Tuotannon muuttamista koskevan, "asetuksen (ETY) N:o 1078/77 perusteella annetun sitoumuksen mukaisen" ajanjakson päättymistä koskeva edellytys voidaan ymmärtää siten, että asianomaisen tuottajan on täytynyt noudattaa tuotannon muuttamista koskevan järjestelmän mukaan annetusta sitoumuksesta johtuvia eri velvoitteita, taikka siten, että oikeus saada erityinen viitemäärä myönnetään tuottajalle yksinomaan sillä perusteella, että sitoumuksen mukainen ajanjakso on päättynyt.

21 Palkkioita ja erityisiä viitemääriä koskevan järjestelmän tavoitteen osalta on todettava, että sekä asetuksella N:o 1078/77 käyttöön otetulla järjestelmällä että asetuksella N:o 857/84 säädetyllä lisämaksujärjestelmällä pyritään vähentämään maidon ja maitotuotteiden ylijäämiä ja saattamaan maitomarkkinat jälleen tasapainoon kan-

nustamalla maanviljelijöitä luopumaan maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä tietyn ajanjakson ajaksi (ks. palkkiojärjestelmän osalta asia 199/87, Jensen, tuomio 22.9.1988, Kok. 1988, s. 5045, 30 kohta ja asia C-127/94, Ecroyd, tuomio 6.6.1996, Kok. 1996, s. I-2731, 47 kohta).

22 Sitä vastoin edellä mainituissa asioissa Mulder ja Von Deetzen annettujen tuomioiden johdosta asetuksella N:o 764/89 asetukseen N:o 857/84 lisätyllä 3 a artiklalla ei pyritä tähän tavoitteeseen. Tällä säännöksellä ei nimittäin myötävaikuteta maidontuotannon vähentämiseen, vaan sillä tehdään mahdolliseksi se, että asetuksen N:o 1078/77 perusteella sitoumuksen antaneet tuottajat voivat jatkaa tuotantoaan lisämaksujärjestelmän mukaisesti.

23 Tällaisille tuottajille on annettu oikeus jatkaa maidontuotantoa lisämaksujärjestelmän mukaisesti kuitenkin vain silloin kun se, että he eivät saisi tätä oikeutta, loukkaisi heidän perusteltua luottamustaan siihen, että he voivat jatkaa toimituksia maidon kaupan pitämisestä luopumista tai tuotannon muuttamista koskevan sitoumuksensa voimassaolon päätyttyä (ks. em. asiat Mulder, tuomion 26 kohta, ja Von Deetzen, tuomion 15 kohta).

24 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee lisäksi, että ainoastaan sellainen tuottaja, jota on asetuksella N:o 1078/77 käyttöön otetulla järjestelmällä kannustettu keskeyttämään maidon kaupan pitäminen rajoitetuksi ajaksi yleisen edun vuoksi ja joka ei tämän vuoksi ole toimittanut maitoa sitoumuksensa voimassaolon aikana, voi vedota perusteltuun luottamukseensa ja vaatia erityisen viitemäärän myöntämistä asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesti (ks. em. asiat Mulder, tuomion 24 kohta, ja Von Deetzen, tuomion 13 kohta).

25 Vaikka maidon kaupan pitämisestä luopuminen on asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaan ehdoton edellytys sille, että erityistä viitemäärää voidaan vaatia, se on myös olennainen arviointiperuste, jota soveltaen tuotannon

muuttamisesta maksettava palkkio voidaan myöntää, ja annetun sitoumuksen tosiasiallinen noudattaminen vastaa sekä asetuksella N:o 1078/77 käyttöön otetun järjestelmän soveltamisperustetta että tarkoitusta (em. asia Ecroyd, tuomion 48 ja 49 kohta).

26 Näin ollen maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumista koskevan velvoitteen loukkaaminen sitoumuksen mukaisena ajanjaksona aiheuttaa yhtäältä asetuksen N:o 1078/77 perusteella myönnetyn palkkion menettämisen (em. asia Jensen, tuomion 27 ja 30 kohta) ja toisaalta estää erityisen viitemäärän myöntämisen asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toisen alakohdan mukaisesti.

27 Palkkion menettäminen ei kuitenkaan aina johdu yksinomaan maidon kaupan pitämisestä luopumista koskevan velvoitteen rikkomisesta tuotannon muuttamisen ajanjakson aikana. Siltä osin kuin palkkion peruuttamisella pyritään varmistamaan palkkiojärjestelmän tehokas soveltaminen, peruuttaminen voi aiheutua paitsi siitä, että on jätetty noudattamatta velvoitetta olla pitämättä maitoa ja maitotuotteita kaupan, myös siitä, että on jätetty noudattamatta tämän järjestelmän perusteella annetun sitoumuksen mukaisia muita velvoitteita (em. asia Jensen, tuomion 30 kohta ja em. asia Ecroyd, tuomion 50 kohta).

28 Maidon kaupan pitämisestä luopumista tai tuotannon muuttamista koskevaan järjestelmään liittyvien yhden tai useamman muun velvoitteen rikkominen, jonka seurauksena palkkio menetetään, ei voi kuitenkaan vaikuttaa tuottajan oikeuteen saada erityinen viitemäärä asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toisen alakohdan perusteella.

29 Mikäli näin kävisi, maidontuottajalla ei nimittäin olisi mahdollisuutta saada erityistä viitemäärää silloinkaan, kun hän on tosiasiallisesti keskeyttänyt maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisen ja siten edistänyt palkkiojärjestelmän tavoitteen saavuttamista eli ylijäämien vähentämistä yleisen edun mukaisesti.

30 Yhden tai useamman muun velvoitteen rikkomisesta johtuvasta palkkio-oikeuden menettämisestä aiheutuva erityisen viitemäärän epääminen olisi yhteensoveltumatonta asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan mukaisen järjestelmän päämäärän kanssa. Tämän artiklan ainoana tavoitteena on näet tehdä mahdolliseksi se, että tuottaja voi jatkaa maidon toimituksia silloin kun hän on voinut sitä perustellusti odottaa, koska hän on tosiasiassa keskeyttänyt tuotantonsa maidon kaupan pitämisestä luopumista ja tuotannon muuttamista koskevan järjestelmän mukaisesti.

31 Tuottajalla on siten edelleen oikeus saada erityinen viitemäärää, silloin kun asetuksella N:o 1078/77 käyttöön otetun järjestelmän tavoite on saavutettu, vaikka hän olisikin rikkonut maidon kaupan pitämisestä luopumista ja tuotannon muuttamista koskevaan järjestelmään liittyvää yhtä tai useampaa muuta velvoitetta ja vaikka hän olisikin tämän vuoksi menettänyt palkkion.

32 Neuvosto ja komissio ovat huomauttaneet tässä asiassa, siltä osin kuin on kyse pääasian valittajan noudattamatta jättämän velvoitteen tai noudattamatta jättämien velvoitteiden laadusta, että tosiasioissa on ristiriita 26.4.1990 annetun tuomion, jolla Oberverwaltungsgericht Lüneburg on ratkaissut palkkion myöntämistä koskevan päätöksen peruuttamista koskevan oikeusriidan, ja kansallisen tuomioistuimen ennakkoratkaisun pyytämisestä tekemän päätöksen välillä.

33 Tältä osin on todettava, että kansallisten tuomioistuinten ja yhteisöjen tuomioistuimen selkeälle tehtävienjaolle perustuvan perustamissopimuksen 177 artiklan mukaan yhteisöjen tuomioistuimella on toimivalta ainoastaan lausua yhteisön oikeuden säännöksen tai määräyksen tulkinnasta tai pätevyydestä niiden tosiseikkojen perusteella, jotka kansallinen tuomioistuin on sille esittänyt (ks. mm. asia C-30/93, AC-ATEL Electronics Vertriebs, tuomio 2.6.1994, Kok. 1994, s. I-2305, 16 kohta ja asia C-326/96, Levez, tuomio 1.12.1998, Kok. 1998, s. I-7835, 26 kohta).

34 Tällöin ei ole yhteisöjen tuomioistuimen vaan kansallisen tuomioistuimen tehtävänä määrittää tosiseikat, joihin riita perustuu, ja tehdä niistä päätelmät annettavanaan olevaa tuomiota varten (ks. asia 17/81, Pabst & Richarz, tuomio 29.4.1982, Kok. 1982, s. 1331, 12 kohta ja em. asia AC-ATEL Electronics Vertriebs, tuomion 17 kohta).

35 Kansallisen tuomioistuimen tehtävänä on siis arvioida, mitkä ovat ne maidon kaupan pitämisestä luopumista ja tuotannon muuttamista koskevasta järjestelmästä johtuvat velvoitteet, joita pääasian kantaja on tosiasiassa jättänyt noudattamatta.

36 Siinä tapauksessa, että vain osa maidosta on myyty asetuksen N:o 1078/77 perusteella annettua sitoumusta rikkoen, on todettava, että tuottajalla on edelleen oikeus saada erityinen viitemäärä asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toisen alakohdan perusteella siltä osin, kuin hän voi vedota perusteltuun luottamukseensa, eli ainoastaan siltä osin, kuin hän on noudattanut sitoumustaan olla pitämättä kaupan maitoa ja maitotuotteita ja myötävaikuttanut täten maidon kaupan pitämisestä luopumista ja tuotannon muuttamista koskevan palkkiojärjestelmän tavoitteen saavuttamiseen.

37 Näin ollen toisin kuin tuotannon muuttamisesta maksettavaa palkkiota koskevassa järjestelmässä, jossa sitoumuksen osittainenkin noudattamatta jättäminen tekee palkkion myöntämisen ja saamisen perusteettomaksi ja vie siltä oikeudellisen perustan (em. asia Jensen, tuomion 30 kohta), maidon kaupan pitämisestä luopumisesta annetun sitoumuksen osittainen noudattamatta jättäminen johtaa siihen, että maidontuottajalta evätään erityinen viitemäärä siltä osin kuin hän on jättänyt sitoumustaan noudattamatta. Näin ollen tuottaja voi vaatia erityistä viitemäärää niiltä osin kuin hän on noudattanut maidon kaupan pitämisestä luopumisesta antamaansa sitoumusta.

38 Kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 46 kohdassa, erityisen viitemäärän osittaista epäämistä, joka vastaa maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumisesta annetun sitoumuksen osittaista noudattamatta jättämistä, ei

voida pitää sanktiona. Kyse on vain erityisten viitemäärien järjestelmään perustuvasta loogisesta seurauksesta, sillä järjestelmässä tällainen viitemäärä annetaan vain niiltä osin kuin tuottaja voi perustellusti odottaa saavansa sen.

39 Näin ollen pääasian valittajan väitettä, jonka mukaan hänelle on määrätty kaksinkertainen sanktio, koska palkkio on vaadittu maksettavaksi takaisin ja koska erityinen viitemäärä on evätty, ei voida hyväksyä.

40 Lopuksi on vielä todettava, että tämä asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toisen alakohdan tulkinta on myös suhteellisuusperiaatteen mukainen. Erityisen viitemäärän suuruuden arvioiminen — ja viitemäärän mahdollinen menettäminen — tuottajan antamaansa sitoumusta rikkoen myymän maitomäärän perusteella ei vaikuta selvästi epätarkoituksenmukaiselta kyseisen säännöksen tavoitteeseen nähden, joka on se, että tällaisen sitoumuksen johdosta maidon kaupan pitämisen keskeyttäneet maanviljelijät voivat jatkaa tuotantoaan. Jos erityistä viitemäärää pienennetään tarkasti samassa suhteessa kuin sitoumusta on jätetty noudattamatta, tämän ei voida katsoa vaikuttavan haitallisesti edellä mainittuun tavoitteeseen.

41 Koska asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toiselle alakohdalle näin annettu tulkinta perustuu luottamuksensuojan periaatteen ja suhteellisuusperiaatteen noudattamiseen, ei ole enää syytä tarkastella kysymystä siitä, onko erityisen viitemäärän epääminen yhteensoveltuva näiden periaatteiden kanssa.

42 Kaiken edellä esitetyn perusteella kysymyksiin on syytä vastata, että asetuksen N:o 857/84 3 a artiklan 1 kohdan toista alakohtaa on tulkittava siten, että sellaisen

tuottajan, jolle asetuksen N:o 1078/77 mukaisesti myönnetty oikeus saada maidon kaupan pitämisestä luopumisesta maksettava palkkio tai tuotannon muuttamisesta maksettava palkkio on peruutettu sen vuoksi, että hänen katsotaan rikkoneen sitoumustaan olla pitämättä kaupan maitoa ja maitotuotteita, on saatava erityinen viitemäärä, joka on asianmukaisessa suhteessa siihen, miten kyseistä sitoumusta on noudatettu ja miten se on täytetty.

Oikeudenkäyntikulut

43 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille neuvostolle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto)

on ratkaissut Bundesverwaltungsgerichtin 21.3.1996 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

Asetuksen (ETY) N:o 804/68 5 c artiklassa tarkoitetun maksun soveltamista maito- ja maitotuotealalla koskevista yleisistä säännöistä 31 päivänä maaliskuuta 1984 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 857/84, sellaisena kuin se on muutettuna 13.6.1991 annetulla neuvoston asetuksella N:o 1639/91, 3 a

artiklan 1 kohdan toista alakohtaa on tulkittava siten, että sellaisen maidontuottajan, jolle maidon ja maitotuotteiden kaupan pitämisestä luopumista ja lypsykarjan tuotannon muuttamista koskevasta palkkiojärjestelmästä 17 päivänä toukokuuta 1977 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 1078/77 mukaisesti myönnetty oikeus saada maidon kaupan pitämisestä luopumisesta maksettava palkkio tai tuotannon muuttamisesta maksettava palkkio on peruutettu sen vuoksi, että hänen katsotaan rikkoneen sitoumustaan olla pitämättä kaupan maitoa ja maitotuotteita, on saatava erityinen viitemäärä, joka on asianmukaisessa suhteessa siihen, miten kyseistä sitoumusta on noudatettu ja miten se on täytetty.

Hirsch Mancini Schintgen

Julistettiin Luxemburgissa 28 päivänä tammikuuta 1999.

R. Grass

kirjaaja

G. Hirsch

toisen jaoston puheenjohtaja